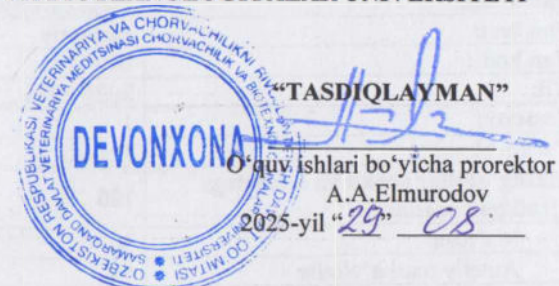

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

BIOGEOGRAFIYA

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kechki ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi: 700000 - Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohasi
Ta'lim sohasi: 710000 - Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi: 60520200 - Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi

Samarqand – 2025

Modul / FAN SILLABUSI
Biotexnologiya va ekologiya fakulteti
60520200 – Ekologiya va atrof-muhit
muhofazasi ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	<i>Biogeografiya</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	BIG1106
Yil:	2025-2026
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kechki
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	34
Amaliy mashg'ulotlar	44
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	102
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	“Biogeografiya” fanini o'qitishdan maqsad - bir tomondan organizmlarning geografik qobiq va uning turli hududiy birliklaridagi biologik hamda ekologik rolini ochib berish bo'lsa, ikkinchidan, yerning umumgeografik qonuniyatlari asosida organizmlarning tarqalishi va yashash xususiyatlarini tushuntirib berishdir.
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Biologiya
2.	Geografiya
3.	Ekologiya

Ta'lim natijalari (TN)

	<i>Bilimlar jihatidan:</i>
TN1	Hayvon va o'simlik organizmi ularning atrof-muhit bilan o'zaro munosabatlarining umumiy qonuniyatlari, hayvonot va o'simliklar dunyosining xilma – xilligini, ekotizim va organizmning bir butunligi haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN2	Biogeografiya fanining rivojlanish bosqichlari. O'rganish usullari. Erishilgan yutuqlar. Fan muammolari. Fanni o'rganish bo'yicha ish olib

	borgan olimlar. Foydalaniladigan zamonaviy usullar, erishilgan yutuqlar. Fan muammolari, yechimlar, olib borilayotgan yangi tadqiqotlarni bilishi kerak;
TN3	Biogeografiya fani va uning qishloq xo'jaligiga oid fanlar o'rtasidagi ahamiyati. Respublika va horijdagi ekologiya va atrof-muhit muhofazasi xizmatining tarkibi va faoliyati. Tabiiy boyliklarini qayta tiklanishini ta'minlash va atrof muhitni xolatini yaxshilash haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	Biogeografiya fanining maqsadi va vazifalari. Rivojlanish bosqichlari. O'rganish usullari. Geografik tarqalishlar to'g'risida tushuncha. Geografik joylashuvlar to'g'risida XIX asrgacha olib borilgan tajribalar, taxminlar va gipotezalar haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar orqali biologik hodisa va geografik jarayonlarga uslubiy yondashish, biologik va ekologik jarayonlarni hamda organizmlar to'g'risida olingan ma'lumotlarni statistik tahlil qilishi;
TN6	O'simlikshunoslik hamda chorvachilik amaliyotida ekologiya qonuniyatlarini qo'llashni o'rgatish, ekologik farqlar, tirik organizmlar va ularning atrof-muhit bilan o'zaro munosabatlarining umumiy qonuniyatlarini biladilar;
TN7	Biogeografiya fanini o'qitishda ekologik ta'lim va tarbiyaga, ajdodlarimizni ekologik ta'lim va tarbiya haqidagi o'gitlarini talabalar ongiga singdirish yordamida nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda amaliyotda qo'llay bilish;
TN8	Biogeografiya faninidan olingan bilimlarni ishlab chiqarishda, amaliyot jarayonida va boshqa sohalarda ishlata biladi;
Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Biogeografiya faniga kirish
M2	Biogeografik tadqiqotlarning prinsipi va uslublari.
M3	Umumiy ekologiya asosiy qismlari.
M4	Biosfera.
M5	Areal.
M6	Flora, fauna, biota.
M7	Quruqlik biotlarining asosiy turlari.
M8	Jamoalarning balandlik mintaqalari bo'yicha differensiallanishi.
M9	Orol biotlari.
M10	Ichki suv havzalarining jamoalari.
M11	Okean biogeografiyasi.
M12	O'zbekiston daryolarining to'yinish xususiyatlari.

M13	O'zbekiston «Qizil kitobi» ga kiritilgan sudralib yuruvchilar ekologiyasi.
M14	Farg'ona vodiysi biogeografiyasi o'simlik dunyosi xususida umumiy ma'lumot va ularni muhofaza qilish.
M15	O'zbekiston suv omborlari gidrobiontlari biogeografiyasi.
M16	Chordara suv ombori zoobentos organizmlari va ularni muhofaza qilish.
M17	Orollarda tur xilma-xilligi va cheklovlar
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	O'simliklarni inson hayotidagi roli va yer yuzida tarqalish qonuniyatlari.
A2	O'simliklarning vegetativ va generativ organlarining tuzilishi va metamorfozi.
A3	O'simliklar sistematikasining taksonomik birliklari
A4	Zamburug'lar va suvo'tlarning tuzilishi va ahamiyati
A5	Ninabargsimonlarning yer yuzida tarqalishi va tabiatdagi ahamiyati
A6	O'simliklarga iqlim omillarining ta'siri
A7	Fitotsenoz va uning tarkibiy qismi.
A8	Intrazonal o'simliklar xaqida tushuncha
A9	Floristik oblastlarning xozirgi axvoli
A10	O'simliklarning ekologik guruhlari.
A11	O'simliklarning hayotiy shakllari.
A12	Fitotsenozning tuzilishi
A13	Fitotsenozning tarkibiy qismlari
A14	Ochiq urug'li o'simliklarning tuzilishi
A15	Cho'l mintaqasi o'simliklari va ularning yashash sharoitga moslashish xususiyatlari
A16	Biogeografiyaning asosiy tarixiy taraqqiyot etaplari.
A17	Turli tarixiy davrlarda olimlarning ilmiy ishlarida biosfera haqidagi farazlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi.
A18	Tirik moddaning biosferada energetika va muhit yaratishdagi roli.
A19	Biosferada organizmlarning moddalar aylanma xarakatidagi roli.
A20	Areal tushunchasining tur, turkum va sistematik guruxlarning geografik xarakteristikasi ekanligi.
A21	Gomologik belgilar qatorlari va madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari haqidagi N.I.Vavilovning ta'limoti.
A22	Quruqlikning floristik regionlari.

Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Ekologiya fani rivojlantirish bosqichlari, vazifalari va tadqiqot usullari	6
MT2	Biosfera evolyusiyasi, qatlamlari	6
MT3	Ekologik tizim turlari, biologik mahsuldorligi	6
MT4	Organizm va muhit orasidagi o'zaro ta'sirlashuvi	6
MT5	Issiqxona samarasi, Ozon qatlami, cho'llanish va sho'rlanish	6

Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrası.
Taqrizchilar:	Z.I.Izzatullayev – Samarqand davlat universiteti Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrası professori. Y.Sh.Tashpulatov – Samarqand agroinovatsiyalar va tadqiqotlar instituti Dorivor o'simliklar va oziq-ovqat texnologiyasi mudiri b.f.f.d. dotsenti (PhD).

Mazkur Sillabus "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrasining 2025-yil "26" 08 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025-yil 28 08 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbanov
A.Nurniyozov
M.Begmatova
X.Boymurodov
A.Egamqulov

MT6	Hayvonlar biogeografiyasi: asosiy tamoyillar	6
MT7	Orolbo'yi mintaqasining ekologik va biogeografik muammolari	6
MT8	Milliy bog'lar va qo'riqxonalar biogeografiyasi	6
MT9	Orol va yarimorollarda organizmlar tarqalishi	6
MT10	Biogeografiyada ekologik omillar roli	6
MT11	Migratsiya va dispersiya jarayonlari	6
MT12	Antropogen omillarning biogeografiyaga ta'siri	6
MT13	O'rmon e'koteizimlarining biogeografik xususiyatlari	6
MT14	Tropik o'rmonlarning biogeografiyasi	6
MT15	Savannalar va ularning biologik tarkibi	6
MT16	Suv havzalarining biogeografik turlari	6
MT17	Ichki kontinental suv tizimlaridagi hayvon va o'simliklar tarqalishi	6
Jami:		102

Asosiy adabiyotlar

1.	Yunusov X.B., Izzatullaev Z.I. Boymurodov X.T., Kenjibaeva G.S. Biogeografiya. Darslik. Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nashr matbaa markazi. Samarqand. 2024-297 bet.
2.	Yunusov X.B., Boymurodov X.T., Elmurodov A.A., Nurniyozov A.A., Abduova A.A., Egamqulov A.N., Turexonov F.F. Ekologiya Asoslari. O'quv qo'llanma. Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nashr matbaa markazi., 2024-238 bet.
3.	I.H.Hamdamiyov, E.I. Hamdamova, G.A. Suvanova, M.X.Begmatova "Botanika va o'simliklar fiziologiyasi". Darslik. "Sano-standart". Toshkent-2017 yil. 368 bet.
4.	Md. Abdul Ahad., A. S. M Anas Ferdous. A Textbook Of Ecology. Copyright- All Rights Reserved By Writer. Publisher- Himachal Publication Bishal Book Complex Banglabazar, Dhaka Edition- First Edition-November 2019. 100 -pp.
5.	Sven E. Jørgensen., Brian D. Fath et.al. "A New Ecology Systems Perspective". First edition 2017. Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP, UK Radarweg 29, PO Box 211, 1000 AE Amsterdam, The Netherlands. 290-pp.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 52 bet.

2	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. – 36 bet.
3	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 bet.
4	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohatlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. Toshkent: "O'zbekiston", 2023. – 398-bet.
5	Mirziyoyev Sh.M. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. Toshkent: "O'zbekiston", 2024. – 481 bet.
6	X.B.Юнусов, А.А.Элмуродов, Ш.Ш.Шерназаров, Й.Ш.Ташпулатов, А.А.Нурниязов. "Экология и охрана окружающей среды". Учебное пособие. Издательско-полиграфический центр Самаркандский государственный университет ветеринарной медицины, животноводства и биотехнологий., 2025. 252 с.
7	O'zbekiston Respublikasi Qizil kitobi. II jildi. Hayvonot olami. Qayta ishlangan va to'ldirilgan 2-nashr (o'zbek, rus, ingliz tillarida). –Toshkent, 2019. – 392 bet.
8	Kimon Hadjibiros.Ecology and Applied Environmental. 2014 by Taylor & Francis Group, LLC CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, an Informa business. 268-pp.
Axborot manbaalari	
1	http://www.Environment.ru .
2	http://www.Ecology.ru .
3	http://www.Enviro.com .
4	http://www.Ecolog.com .
5	www.sea@mail.net21.ru
6	www.veterinary@actavis.ru

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;

- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
 - mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa meyyoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;
- b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa meyyoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- d) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:**

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	X.T.Boymurodov – SamDVMChBU, "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrası, b.f.d. professor. A.N.Egamqulov – SamDVMChBU, "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrası, dotsenti v.b., b.f.f.d. (PhD).
E-mail:	boymurodov1971@mail.ru.